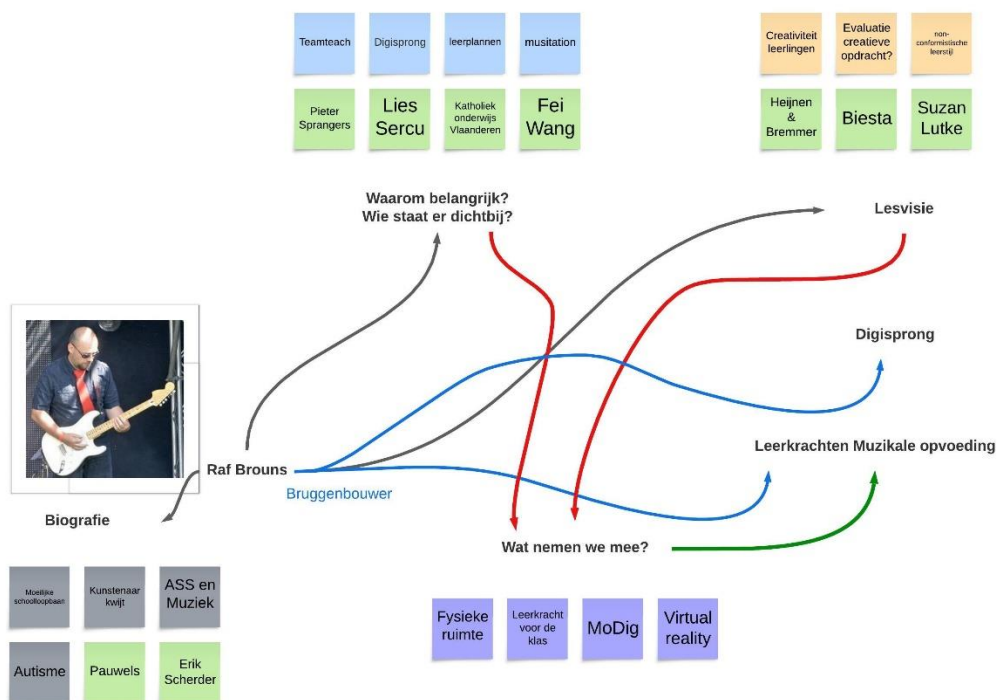

De bruggenbouwer

Een brug tussen muzikleerkrachten en digitalisering

Van niets tot iets is mijn levensverhaal tot dusver. Mijn verhaal start niet zo rooskleurig in een gebroken gezin met een geesteszieke vader die muzikant was. Bovendien ben ik autistisch en dat heeft geen positieve bijdrage geleverd aan mijn schoolloopbaan. Vandaar dat ik de school verlaten heb als laaggeschoolde elektricien.

Begrijp me niet verkeerd. Autisme heeft geen invloed gehad op mijn IQ, het maakt me net heel detailgericht en ik kan me enorm verliezen in een bepaald thema. Dit fenomeen wordt herkend bij muziekschoolplus (Draaij, 2017).

Na het overlijden van mijn vader ben ik op 14 jarige leeftijd autodidactisch het gitaarspel gaan bestuderen. Eerder mocht ik dit niet omdat mijn vader enkel toestemming gaf om klarinet te spelen. Een jaar later betrad ik voor het eerst een podium als gitarist van een toenmalige metalband die internationaal succes heeft gekend.

Uiteindelijk besloot ik les te volgen aan een muziekacademie om te leren wat ik uitvoerde op de gitaar. Tijdens deze studies, kreeg ik al een baan aangeboden als gitaardocent. Dit was de aanzet om alsnog mijn secundaire school af te maken en in navolging daarvan mijn bachelor leraar muzikale opvoeding met onderscheiding te behalen.

Na tientallen jaren in het onderwijs liet de vraag: 'Wat als ik meteen was gestart met gitaarspelen?', me niet los. Na jaren van introspectie begreep ik eindelijk wat er scheelde. Ik was mezelf en de kunstenaar in mij kwijt. Ik werd niet meer verwonderd door de kleine zaken in het leven die toch van uitermate belang zijn. Pauwels

benadrukt dit in haar boek: "Ode aan de verwondering" (Pauwels, 2021, pp. 103-115). Ze schreef dit boek tijdens de coronapandemie en na een strijd tegen kanker. Hierdoor leerde ik terug relativeren en door dit bewustwordingsproces raakte ik geïnspireerd om de Master Kunsteducatie te gaan volgen.

Of mijn autisme hierbij een rol speelde laat ik in het midden, maar in mijn werksituatie ging het helaas van kwaad naar erger. Ik kon me niet vinden in het 'teamteachen' dat werd ingericht bij ons op school.

Teamteaching is een vorm van agora-onderwijs en kun je beschouwen als een leergemeenschap waarbij de leerkrachten heel nauw moeten samenwerken. Dit vraagt ook een grote zelfsturing bij de leerlingen. Volgens Koen Lombaerts (De Wilde, 2019), hoogleraar educatiewetenschappen VUB, moet je deze eigenschap al op jonge leeftijd trainen. Dit druist compleet in tegen hetgeen leerpsychologen en neurowetenschappers heel lang verkondigd hebben.

De kracht van deze leergemeenschap hangt trouwens af van het niveau waarop de deelnemende leerkrachten samenwerken. "Dit werkt immers niet, indien het niet gedragen wordt door het volledige team" (Schelfhout et al., 2022, pp. 18-20, 108-109). Een ketting is namelijk maar zo sterk als zijn zwakste schakel.

Toen dan ook nog eens het secundair onderwijs in Vlaanderen hervormd werd in 2019, ergerde ik me blauw. Dit was voor het kunstonderwijs geen goede zaak.

Ten eerste werden de eindtermen verdeeld in 16 sleutelcompetenties waarvan nummer 16 'cultureel bewustzijn' is. Hierdoor krijgen schooldirecties de vrijheid om te kiezen op welke wijze ze deze eindtermen gaan inrichten. Bij plastische of bij muzikale opvoeding? Men kan ook een overkoepelend vak inrichten zoals artistieke opvoeding.

In de praktijk wil dit zeggen dat er scholen zijn waar leerlingen geen enkel uur muzikale opvoeding krijgen.

Nochtans is heel wat lectuur verschenen over de invloed van muziek op het brein. Dit krijgt een betere werking omwille van een toename in het corpus collusum. Dit gedeelte ligt heel centraal in ons brein. Omdat muziek het gehele brein prikkelt, krijgt het brein ook een betere 'wegenkaart' en zo worden er meer en betere verbindingen gelegd (Scherder, 2013).

Ten tweede werd er vanuit de regering een inhaalbeweging gemaakt inzake digitalisering, met name de 'digisprong'. Dit wil zeggen: budget vrijmaken om iedere leerkracht en leerling te voorzien van didactisch IT-materiaal, veelal in de vorm van een tablet of laptop. Maar met enkel het materiele

geraak je er niet. Leerkrachten hebben nood aan (digitale) ondersteuning.

Dit hiaat zou ik heel graag willen opvullen als bruggenbouwer. Mijn expertise als ICT-coördinator, leerkracht muzikale opvoeding en informatica zou ik graag willen uitdragen middels lezingen, workshops en het geven van bijscholingen aan docenten muziek om zodoende een perfecte symbiose te kunnen verwezenlijken tussen de digitale en de echte wereld.

Als ICT-coördinator heb ik ervaren dat er een gemis is op het gebied van digitale vaardigheden en kennis bij docenten. Dit is een gekend probleem en blijkt ook uit een studie van 2012 (Sercu, 2012, p. 111). We moeten vooral blijven inzetten op het (na)vormen van leerkrachten'.

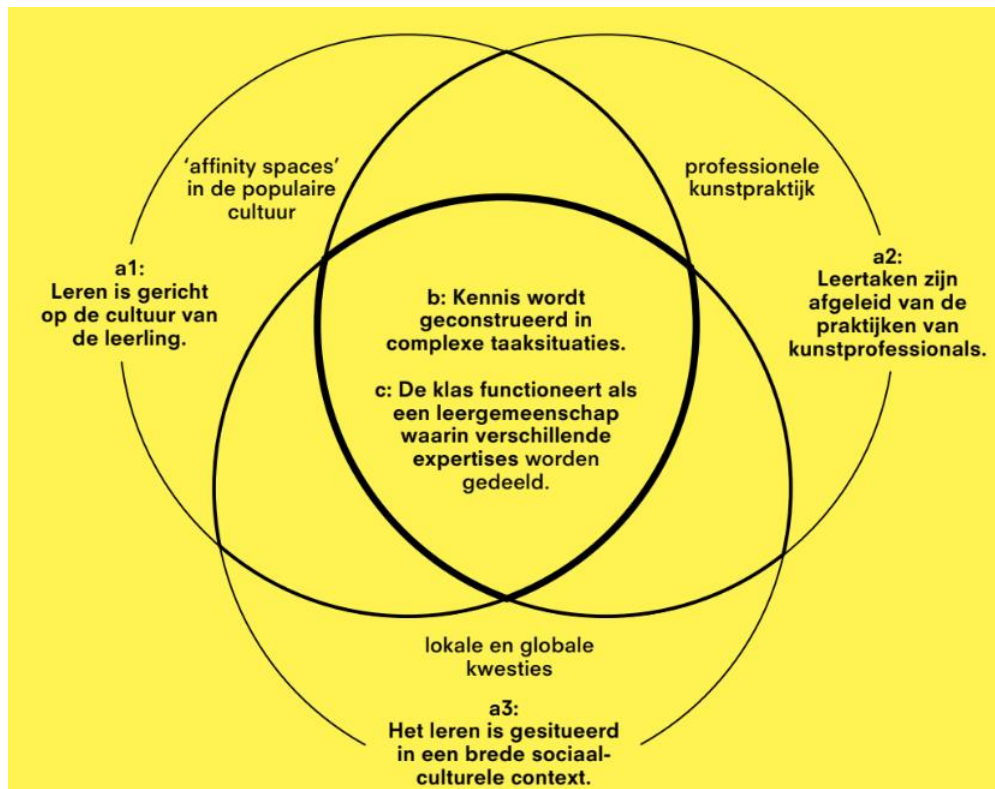

Figuur 1: Brouns: Demonstratie VR op school.

Als leerkracht maak ik gebruik van het ‘ontwerpmodel voor authentieke kunsteducatie’ van Emiel Heijnen (Heijnen, Remix je curriculum, een ontwerpmodel voor kunsteducatie., 2016, p. 61). Ik was me hier echter niet bewust van totdat ik Nita Halman, adviseur cultuureducatie Utrecht, gesproken had. Zij wees me erop dat ik mijn lesopbouw volledig overeenkomt met dit model.

Figuur 2:

Noot. Overgenomen uit “Ontwerpmodel voor authentieke kunsteducatie. Remix je curriculum. Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, p. 61 (<https://www.ahk.nl/onderzoek/research-profile/publicaties/publicatie/remix-je-curriculum-een-ontwerpmodel-voor-kunsteducatie/>)

Deze methode pas ik als volgt toe:

A: Ik begin meestal de les met een thema uit het socio-emotionele domein vanuit de leefwereld van de leerlingen. Dit vind ik heel belangrijk en schept een diepere band met de leerlingen. (bijvoorbeeld bij pestgedrag).

B: Er wordt kennis overgedragen op zowel muzikaal als menselijk vlak. Dit gebeurt a.d.h.v. bestaande muziek (vb. het anti pestlied) of de klas maakt er een eigen song van (vb. een raptekst).

C: Tijdens het musiceren in groep, hetgeen ik vaak gebruik als afsluitmoment van een lessenreeks, durven leerlingen zich meer bloot geven en leren ze effectief van elkaar. Nadien komt de echte afsluiting met een onderwijsleergesprek om de leerstof vast te zetten.

Het is niet mijn primaire doel om kunstenaars te creëren maar wel de kracht van kunst bij te brengen, naar de filosofie van Heijnen (Heijnen & Bremmer, Wicked arts assignments, 2021, p. 26). Uit ervaring weet ik dat deze methode erg goed werkt maar dat er ook zwakke elementen in zitten. Zo zijn naast de motivatie van leerlingen ook factoren als: bereidheid van leerkrachten en ondersteuning van directie van grote invloed.

Digitalisering moet echter niet veel geld kosten. Met enige moeite vind je allerlei gratis toepassingen. Ook op dit vlak wil ik een brugpersoon zijn tussen leerkrachten en digitaliteit. Zo maakte ik de website: 'www.modig.be' waar leerkrachten kunnen gaan grasduinen tussen allerlei applicaties en 'tips and tricks'.

Het objectief beoordelen van muziekeducatieve opdrachten middels een digitaal portfolio kun je ook met behulp van digitaliteit doen. De groei van een leerling in kaart brengen is veel waardevoller dan er een cijfer aankoppelen.

Muziekeducatieve opdrachten beoordelen is misschien wel het moeilijkste dat er bestaat. Vandaar dat we zouden moeten trachten iedere leerling te evalueren op zijn/haar persoonlijke traject. "Op deze wijze kan een leerling meer zichzelf zijn, een vertrouwd gevoel hebben en dusdanig de beste versie van zichzelf worden" (Lutke, 2019, p. 43). Wie bepaalt wat het verschil is tussen een 70% en 80% op een praktijkexamen van je instrument? Dit is toch een heel subjectieve houding die net het creatieve van het subject (de leerling) kan belemmeren (Biesta, 2020, p. 22).

Over evaluatievormen is al heel veel inkt gevloeid en deze thematiek is veel te groot om in een éénjarig onderzoek te gieten. Daarom heb ik mijn onderzoek gericht op motivatie van de leerlingen a.d.h.v. een virtuele, muzikale escaperoom.

"Virtual reality opent perspectieven, maar daar hangt vooralsnog een te hoog prijskaartje en verregaande techniciteit aan vast" (Opgenhaffen, 2021). Er blijft een belangrijke rol weggelegd voor de docenten die het lesmateriaal moeten ontwikkelen in VR en dit is niet voor iedereen weggelegd.

Tijdens het experiment voerde ik eerst een nulmeting uit waarin ik op zoek ging naar de motivatie tijdens traditionele lessen muzikale opvoeding. In een tweede fase hebben de leerlingen zelfstandig de virtuele ruimte betreden. Na afloop van het experiment werd er nog een bevraging gehouden om dit te vergelijken met de beginsituatie. Hierin was ik ook benieuwd of leerlingen nood hebben aan een fysieke ruimte waar er gemusiceerd kan worden.

Een soortgelijk onderzoek is in 2020 uitgevoerd in de Verenigde Staten door Fei Wang (Wang, 2023). Zij is een grote hulp geweest tijdens mijn onderzoek omwille van haar ervaring omtrent virtual reality en muziekeducatie. Vooral het brainstormen over motivatie bij leerlingen en zeker bij leerkrachten verhogen was zeer boeiend.

Vanuit twee deze perspectieven heb ik mijn zoektocht laten leiden. Enerzijds de digitalisering en in welke mate de vakexpert (leerkracht) vervangbaar is in

de klas en anderzijds de motivatie bij de verschillende participanten.

Uit mijn onderzoek met de zelf ontworpen virtuele ruimte zoals hierboven beschreven kwamen een aantal verrassende conclusies: Zo bleek dat de leerlingen een leerkracht voor de klas wensen in een fysieke ruimte waar er mogelijkheid is tot musiceren en creatief bezig zijn. Deze vaststelling wordt ook benadrukt door het Katholiek onderwijs Vlaanderen, die een vaklokaal bij de vereisten plaatsen (Vlaanderen, 2023). Deze conclusie streelt mijn kunstenaarshart in de zin dat leerlingen liever actief musiceren en met mekaar bezig zijn dan dat ze in een virtuele wereld al gamend leren.

Er is duidelijk een bruggenbouwer nodig om deze verbindingen te bouwen en te fungeren als een onderwijsarchitect tussen de digitale en fysieke wereld binnen het muziekonderwijs. Dit op de domeinen:

- ✓ Technische ondersteuning: hoe ga je op zoek naar bepaalde toepassingen. Hoe begin je hieraan?
- ✓ Vakgebonden ondersteuning: hoe vertaal je nu heel concreet een muziekles naar digitale muziekles?

Hier ben ik de aangewezen persoon voor met mijn expertise.

Bibliografie

Biesta, G. (2020). *Door kunst onderwezen willen worden*. (2de druk ed.)(p. 22). Arnhem: ArtEZ Press.

De Wilde, B. (2019, september 24). *Zelfsturing: zonder leraar lukt het niet*. Geraadpleegd op 19 juni 2023, van Klasse: <https://www.klasse.be/193986/zelfsturing-zonder-leraren-lukt-het-niet/>

Draaij, W. v. (2017, mei 24). *Muziekles voor mensen met autisme: tips uit de praktijk*. Geraadpleegd op 19 juni 2023, van Cultuur Kapitaal: <https://www.lkca.nl/opinie/muziekles-voor-mensen-met-autisme/>

Heijnen, E. (2016, mei 27). *Remix je curriculum, een ontwerpmodel voor kunsteducatie*. Amsterdam: Amsterdamse hogeschool voor de kunsten. Geraadpleegd op 27 mei 2023, from Amsterdamse Hogeschool voor Kunsten: <https://www.ahk.nl/onderzoek/research-profile/publicaties/publicatie/remix-je-curriculum-een-ontwerpmodel-voor-kunsteducatie/>

Heijnen, E. (zd). *Ontwerpmodel voor authentieke kunsteducatie. Remix je curriculum*. Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, Amsterdam.

Heijnen, E., & Bremmer, M. (2021). *Wicked arts assignments* (2de druk ed.)(p. 26). Amsterdam: Valiz.

Lutke, S. (2019). *Als de muziek er al is* (p. 43). Bussum: Coutinho.

Opgenhaffen, T. (2021, april 22). *2 e-learningsexperts over digitalisering onderwijs*. Geraadpleegd op 20 juni 2023, van Proximus:
https://www.proximus.be/nl/id_b_cl_digitization_in_education/bedrijven-en-overheden/news/nieuws-blog/innoveren/digitization-in-education.html

Pauwels, C. (2021). *Ode aan de verwondering* (pp.103-115). Gent: Lannoo nv.

Schelfhout, W., Sprangers, P., Lochten, L., Vanthournout, G., & Buckinx, A. (2022). *Team school Leergemeenschappen creëren in onderwijs* (3de druk ed.)(pp. 18-20, 108-109). Tielt: Lannoo Campus.

Scherder, E. (2013, oktober 8). *Wat gebeurt er in je hersenen als je muziek luistert? Prof. Dr. Erik Scherder* (2/5). Geraadpleegd op 27 juni 2022, van Youtube:
<https://www.youtube.com/watch?v=9Kq3rwjMxTE>

Sercu, L. (2012). *Digitale didactiek, Wegwijzers voor de onderwijspraktijk* (p.111). Leuven: Acco.

Vlaanderen, K. o. (2023, april 2). *Leerplannen Muzikale opvoeding*. Katholiek onderwijs Vlaanderen:
<https://linkid.katholiekonderwijs.vlaanderen/#!/leerplan/bea1b3c3-ec64-4d19-ae7-daf6346384db/doelenlijst>

Wang, F. (2023, januari 10). *Musitation - a social music experience in VR*. Fei Wang Arts: <https://www.feiwangarts.com/musitation>